

VILÁGGAZDASÁG

XXI. évfolyam, 54. (5060.) szám

1989. március 21., kedd

ÚJRATEREMTENI AZ EURÓPAI GAZDÁLKODÁSI TRADÍCIÓKAT...

A Szabad Demokraták Szövetségének gazdasági programtervezete

A Szabad Demokraták Szövetsége (SZDSZ), ha használja is a reform kifejezést, nem kíván reformálni - a szó korábbi értelmében. Többpártrendszeren alapuló pluralizmust és demokráciát, a társadalmi gyakorlatot átható, a gazdálkodás érdekeinek megfelelő piaci integrációs rendszert, reprivatizálást, az EK-ba való bekapcsolódást akar. Programadó közgyűlésének első fordulóját vasárnap rendezte meg az SZDSZ. A most közzétett programtervezetet, megvitatása után, előreláthatólag egy hónap múlva véglegesíti.

Kettős szamizdat van Magyarországon - állapította meg a 80-as évek elején Eörsi István, a Beszélő című szamizdatban. Az egyik a politikai, a másik a leginkább a közgazdászok által művelt, a döntéshozók számára készült, - hivatali-bizottsági berkekben megmaradó állami szamizdat. A gazdasági helyzet romlását vérszenes felgyorsító 1984-85-ös évek gazdaságpolitikája és ábreformjai nyomán egyre nyilvánvalóbbá vált az állami szamizdatot készítő közgazdászok egy liberális csoportjának közeledése a Beszélő köré tömörülő polgári-liberális ellenzékhez.

Kiléptek a korábban megkötött reformalku önkorlátozásából, ahol a közgazda csak „reménykedik - hogy a gazdasági változások befolyásolják majd a politikai intézményrendszert is, mely nélkül igazi gazdasági változástól szó sem lehet -, de reményeiről... nem beszélhet, úgy kell tennie, mintha minderre nem is gondolna. Miközben érvel, arra gondol, hogy a változások legkomorabb kerékkötője az, akit maga mellé akar állítani.” (Rév István, Természetvédelem 20-21. sz.) Az SZDSZ közéleti súlyát részben e két csoport összekapcsolódása adja. Legbefolyásosabb közgazdászainak több tagja a Pénzügykutató Intézetnek a Pénzügyminisztériumból való, két évvel ezelőtti kibredalása nyomán megalakult Pénzügykutató Rt. munkatársa.

A piacépítéssel párhuzamosan a közösségi gazdálkodás új formáit is ki kell alakítani, ezeknek a piaci integrációt elfogadó kultúrában kialakult intézményekre és szervezeti mintákra kell támaszkodniuk. Arra van szükség - olvasható a programtervezetben -, hogy a nem gazdasági célú szervezetek és intézmények is illeszkedjenek az áru- és tőkepiacra. A különböző emberi értékeket, a társadalmi szolidaritást, az elesettek segítségét is piacikonform módon kell szolgálni, hogy minél inkább csökkenjen a községeknak az adott célok eléréséért vállalt vagyoni áldozata.

A mai Magyarországon azonban a polgárosodásnak csak az individuális értékei alakultak ki és fejlődtek, de hiányzik az intézményteremtő képesség. Szegényes a forgalmi rendszertünk, és még szegényesebb a vállalatvezetési formakincsünk.

A megújuló viszonyok kialakítása áldozatokot kíván, de a mai áldozatok értelmetlenek, ha az áru-, pénz- és tőkeviszonyok mesterséges korlátainak oldása (liberalizálás) az új intézményrendszer kialakulása nélkül történik. Az új köztulajdonosi és közszolgáltatási rendszerek nélkül a piaci viszonyok előrehaladása csak a mai hatalmi viszonyok átmentésének eszköze lesz, véli az SZDSZ. Így pedig a nemzetgazdaság egymástól elszakadó szeletei lehetetlenné teszik a világszerte integrálódást, s bekövetkezik a társadalom szétesése is; közállapotaink már önmagukban is elszakítanak minket Európától.

Olyan intézményrendszerre van szükség, amely teret nyit az egyéni vállalkozásnak, változatos szervezeti formákat teremt, monopóliumellenes, a gazdaság nyitottságának növelésével visszazorítja a társadalmi vagyont rosszul

hasznosító gazdálkodási formákat. Új piaci szereplők színre lépésének a lehetőségét is biztosítja, és állampolgári közösségek, önkormányzatok érdekeik szolgálatában gazdasági erővel is rendelkező szervezeteket hozhatnak létre.

A gazdasági program középpontjában a tulajdonosi reform áll. Ennek hiányában ma veszélyben a tulajdon: részben mert a vagyon kezelői ellenőrzés nélkül jutnak a rendelkezési jogokhoz, részben pedig azért, mert a vagyont veszítő állam csak minden vagyon és rendelkezési jog megcsapolásával és korlátozásával tudja pótolni veszteségeit. Tulajdonosi reform nélkül nem lehet csökkenteni az állami adókat, értelmesen integrálni a magángazdaságot, s ha a tőkével való rendelkezés megmarad a mai „önmagába befagyott vállalati rendszerben”, akkor radikális szerkezetátalakításra sincs lehetőség.

A piaci szereplőteremtés során világosan meg kell különböztetni a vagyon kezelőjét és a vagyon használgóját, az állami vagyon tulajdonosává közszolgáltató intézményeket (társadalombiztosítási szervezetek, alapítványok, önkormányzatok, közcélú egyesülések) kell tenni. Ezeket korábban a központi állami apparátus látta el az általa egybegyűjtött forrásokból. „A gazdasági rendszer válsága nem elsősorban a gazdaság ágazati szerkezetének gyengeségéből fakad, hanem a gazdasági szervezetek nem a piacnak megfelelően kiépült hálózatából és a szervezetek rugalmatlan belső szerepmegosztásából.” A vállalatrendszer a naturális tervezés logikájának megfelelően jött létre: a forgalmi folyamatok egy-egy fázisában területileg vagy országosan illetékes vállalatok működnek. Így az egyes szereplők még akkor is monopóliumok közé vannak zárva, ha maguk is azok. Ennek következménye a kiszolgáltatottság érzése, az informális gazdasági kapcsolatszervezés.

A gazdasági szereplők partnerválasztásának jogát reális lehetőség kell tenni, hogy nyílt piaci kapcsolatokon keresztül lehessen szabályozni a gazdaságot. A vállalatüzlet mechanizmusát ki kell egészíteni azzal a lehetőséggel, hogy kapcsolatrendszerének bármely pontján bekapcsolódhassanak külső szereplők.

A vagyonkezelői funkciókat márcsak azért is önállóítani kell, mert ez teszi lehetővé a munkaszervezeti formák változatosságát és az első és második gazdaság vállalkozási formáinak egységességét.

Az autonóm piaci szereplőkön alapuló modern gazdaság sem nélkülözheti a módszereiben megújuló gazdaságirányítást, amelynek azonban a piacépítést és piacvédelmet kell szolgálnia. Az állami strukturapolitikát az új tulajdonosi struktúra kialakításának és a szakmai területi válsághelyzetek kezelésének szolgálatába kell állítani. Határozottan szét kell választani a költségvetési és monetáris szférák funkcióit. A központi költségvetés túlköltekezésének csak a Parlamentnek alárendelt autonóm jegybank tud ellenállni. S ha a szigorú pénzügyi politika elsősorban a költségvetésre irányul, akkor a vállalkozások pénzellátása sem csak az életszínvonal rovására történhet. A mai „nagyvállalati-hatalmi érdekekben túlsúlyos gazdasági rendszert” élteti a monopóliumhelyzetekkel terhelt bankrendszer. A bankjogositványok kiterjesztését segítő szabályozásra, versengő tőkepiacra van szükség.

(Folytatás a 3. oldalon)

Ülésezik a kínai parlament

Kritikus mérleg a reformokról

Hétfőn nyitotta meg a kínai parlament ülészakát Li Peng miniszterelnök. Beszédében nagyobb takarékosagra, keményebb munkára és fegyelemre szólította fel mind az államot, mind a lakosságot, hangsúlyozva, hogy csak „néhány megszorításokkal teli évvel” lehet megoldást találni a hatalmas ország gazdasági nehézségeire. A takarékosági intézkedésekkel az elszabadulás veszélyével fenyegető infláció, valamint a piaci káosz ellen kívánnak harcolni. A gazdasági reform folytatásának üteme mögötti politikai háttérre világíthat rá Csao Ce-jangnak, a Kínai Kommunista Párt főtitkáranak még január végén mondott, de teljes szövegében csak most nyilvánosságra hozott szemináriumi beszéde, amelyben hangsúlyozza: a KKP a gazdasági és politikai reformok elkötelezett híve, de e reformok valóra váltását csak a párt vezető szerepének fenntartásával és a szocialista út követésével látja elérhetőnek.

Az áremelkedések az elmúlt évben olyan nagyok voltak, hogy „túlléptek a tömegek, a vállalatok és az állam tűrésszélárterének határán”, „aggódmalt váltottak ki a közvéleményben”, s „káros hatással voltak a társadalom stabilitására és az embereknek a reformokba vetett bizalmára” - mondta kritikus hangvételű parlamenti megnyitó beszédében a Szovjetunióban tanult és Kínában a technokraták közé sorolt 60 éves miniszterelnök.

Li Peng megállapította: kormánya nem tudott eleget tenni az átfogó gazdaságirányítási követelményeknek, és képtelen volt lefékezni a gazdaság növekedését, amikor erre szükség lett volna. „Az infláció növekedésének felgyorsulására a kormány nem tudott időben válaszolni a pénzellátás stabilizálásával, csak növelte az áremelkedésektől tartó tömegek pánikját, s így felvásárlási látat és a megtakarítások csökkenését váltotta ki” - ismerte be a miniszterelnök.

Éppen a pánikszerű felvásárlási hullám és az ennek következtében lepadó megtakarítások kényszerítették rá a pekingi kormányt, hogy tavaly szeptemberben bejelentse az árreform - értsd: áremelések - elhalasztását és takarékosági gazdaságpolitika megkezdését. A Reuter megjegyzi, hogy az 1987 novemberében főtitkárrá választott Csao Ce-jang helyére került Li szavait kormánya hibáinak beismerése mellett a gazdasági reformok fő támogatójának tartott Csao elleni kritikaként is lehet értelmezni. Az AP-DJ pedig hozzáteszi,

Irán fegyvert vásárol Romániától és Csehszlovákiától

Kelet-európai forrásokra hivatkozva, egy egyesült arab emírségekbeli újság azt hozta nyilvánosságra, hogy Irán nemrégiben fegyvervásárlási megállapodást kötött két szocialista országgal.

Románia eszerint 300 páncélozott szállítójárművet, valamint harckocsit és 180 harckocsiszállító járművet ad el, részt vesz a Hormuzi-szoros egyik iráni birtokban lévő szigetén egy haditengerészeti bázis kiépítésében, valamint egy traktorgyárnak páncélozott szállítójárművek gyártására való átalakításában, Csehszlovákia pedig 180, szovjet licenc alapján készített T-54, illetve T-55 típusú harckocsit ad el Iránnak. Az AP-DJ emlékeztet arra, hogy az Öböl-menti háborúban a Nyugat részéről fegyver- és szállítási embargóval sújtott Teherán fegyverszükségletének döntő többségét - a szabadpiaci beszerzések mellett - a szocialista országoktól, mindenekelőtt Kínától és a KNDK-tól vásárolta. (AP-DJ)

hogy a miniszterelnök beszédének kritikus hangvétele élesen elüt a parlament tavalyi ülésén elmondottaktól. Li akkor új intézkedéseket sürgetett a gazdaság elszakítására a növekedést sokáig akadályozó szigorú központi tervezéstől.

Azóta viszont a túlfűtött gazdaság súlyos hiányt okozott mind a beruházási javak, mind a fogyasztási cikkek piacán, az infláció hivatalos adatok szerint tavaly 18,5 százalék volt, a legmagasabb a szocialista Kína történetében. Januárban a városi lakosságot érintő áremelkedések nagysága éves szinten elérte a 36 százalékot.

Li Peng a gazdasági nehézségek okaként a „gyors eredmények iránti felfokozott várakozásokat” jelölte meg, és hangsúlyozta, hogy az infláció leküzdésére, a túlfűtött gazdaság lefékezésére, a korrupció, valamint a pénzügyi és piaci káosz megszüntetésére még legalább két évig szigorú takarékosági gazdaságpolitikára van szükség.

A kormányfő megvédte a szükségállapot bevezetését Tibetben, hangsúlyozva, hogy Tibet „Kína elválaszthatatlan része, és a himalájai térség kétféle lakosának soha nem adják meg a függetlenséget”. Az amerikai szenátus, valamint az Európai Parlament elítélő határozataira célozva leszögezte, hogy „bármely külföldi erő által a szeparatista tevékenységnek nyújtott támogatást durva beavatkozás Kína belügyeibe, amit semmiképpen nem fogunk eltűrni”.

Nyugati diplomaták meglepetésüket fejezték ki azzal kapcsolatban, hogy a parlament ülészakának megnyitása után üres maradt Kína legbefolyásosabb politikusanak, a 84 éves Teng Hsziao-pingnek a helye, aki pedig még láthatóan jó egészségnek örvendett pénteken, amikor is a Pekingben tartózkodó Csao Ce-jang helyére került Li szavait kormánya hibáinak beismerése mellett a gazdasági reformok fő támogatójának tartott Csao elleni kritikaként is lehet értelmezni. Az AP-DJ pedig hozzáteszi,

Dél-Korea szigorítja szocialista országokbeli vegyesvállalati rendelkezéseit

Ezentúl minden egymillió dolláros tőkét meghaladó, szocialista országokkal alapított vegyes vállalatokhoz kormányzati engedélyt kell szerezniük a dél-koreai partnereknek - jelentette be tegnap a szülői gazdaságtervezési hivatal.

Az új szabályozás értelmében a vegyes vállalatot alapítani szándékozó dél-koreai fél a beruházás tervét be kell hogy nyújtsa a szocialista országokkal fenntartott gazdasági kapcsolatokat koordináló bizottságnak, és ez továbbadja azt a megfelelő kormány szervnek előzetes tanulmányozásra. A tervezet ezután kerül a gazdaságtervezési hivatal elé, majd jóváhagyás esetén megkaphatja a dél-koreai Eximbank garanciáját. Jelenleg a dél-koreai vállalatoknak,

kérdéseivel foglalkozó szemináriumon tartott, de teljes szövegét csak most tették közzé a kínai központi lapok.

Csao Ce-jang bírálta azokat, akik Kínát Európával, Japánnal vagy az Egyesült Államokkal hasonlítják össze. Kína - mondotta - elmaradott, és ezt az elmaradottságot csak a szocialista rendszer fejlesztésével lehet felszámolni, az ország számára semmilyen más módszer vagy út nem célravezető.

A pártfőtitkár elengedhetetlen szükségességnek mondotta a párton belüli demokrácia fejlesztését is, de ez csakis a demokratikus centralizmus követelményeinek érvényre juttatásával valósítható meg, vagyis: a párt minden szintjén fegyelmezetten és tudatosan végre kell hajtani a kongresszus és a központi bizottság által meghatározott vonalat és politikát.

A kínai pártvezető jogosnak nevezte a demokratizálásra irányuló társadalmi igényt, de aláhúzza, hogy mindenfajta demokratizálás alapvető feltétele egyszerűsített biztositéka a hatalmon lévő Kínai Kommunista Párt vezető szerepének elismerése és érvényre juttatása. A KKP vezető szerepe nem csak a párt, hanem az egész társadalom alapvető érdeke - állította Csao Ce-jang.

Kínában nem lehet nyugati mintájú többpártrendszert megvalósítani, mert az országban ennek nincsenek meg a feltételei, de a szükségessége sem az ellenzéki pártok létezésének. A KKP és a demokratikus pártok pedig egyetértének a KKP vezette többpárti együttműködés és a politikai konzultáció rendszerének működtetésében - tette hozzá. (Kínában a KKP mellett nyolc kis párt létezik.)

A párt- és a kormányfunkciók szétválasztása Csao szerint lehetővé teszi a KKP számára, hogy sokkal inkább az ideológiai munkára, a reform fejlesztésére összpontosítsa erőfeszítéseit. A főtitkár ugyanakkor figyelmeztetett: abban az esetben, ha Kína elveszi a négy alapvető - a szocialista út, a kommunista párt vezető szerepe, a népi demokratikus diktatúra és a marxizmus-leninizmus -, illetve a reform és a nyitás politikáját, csak visszacsúsz és zűrzavar következhet az országban.

Szombaton jelentették be Pekingben, hogy az 1966-ban feloszlottnak deklarált, 1978 óta viszont újra engedélyezett két polgári kispárt két képviselőjét miniszterhelyettesé nevezte ki. Li Pejcsao, a Forradalmi Kuomintang tagja munkügyi, Hong Fu-ceng, a Szeptember 3-a Társaság tagja pedig mezőgazdasági miniszterhelyettes lett. Mindkét párt a kínai néppárt, a Népi Politikai Konzultatív Tanács tagja. A parányi „koalíciós” pártoknak összesen 170 ezer tagjuk van, szemben a Kínai Kommunista Párt 45 milliós tagságával. (AP-DJ, Reuter, APA, MTI)

LEÉRTÉKELTÉK A FORINTOT

Mai hatállyal átlagosan 5 százalékkal leértékelték a forintot a fő nyugati valutákkal szemben - jelentette be tegnap a Magyar Nemzeti Bank. A forintot legutóbb júliusban devalválták, akkor 6 százalékkal a konvertibilis valutákkal szemben. A bank nyilatkozata szerint a mostani lépés segíteni fogja az exportot a konvertibilis valutájú országokba, s egyben enyhíteni fogja az importliberalizálás miatt növekvő keményvaluta-kezelést. (MTI)

A KIVÁLÓ MINŐSÉG INKÁBB HÁTRÁNY

Peremarton: téves döntések - utólagos adóztatás

Veszprémi tudósítónktól:

A vállalati tanács ezekben a napokban fogadta el a Peremartoni Vegyipari Vállalat az évről-évre szóló tervét, amely a megszorításokat, a kényszerű fogyókúrát éppen úgy tartalmazza, mint a szerény mértékű fejlesztést. A stabilizálási program egyéves periódusa várhatóan már nyereséget hoz a tavalyi 247 millió forintos veszteséggel szemben. Igaz, a 40 milliós eredmény csak a túlélésre elég, de most a dunántúli műtrágyagyárban ez az elsődleges feladat. Még nincs egy éve, hogy Horváth Imre vezérigazgató ebben a székben ül, korábban műszaki vezérigazgatóhelyettes volt, három éve jött a vállalathoz. Az elmúlt évek döntéseiben nincs érintve, ennek ellenére az elemzők rendkívül óvatosan fogalmazzák.

A vezérigazgató már a beszélgetésünk elején leszögezi, hogy a peremartoni veszteséges termelésnek sok összetevője van: eltévesztett beruházási döntések, utólagos adóztatás, a mezőgazdaság és az ipar termelésének, igényének diszharmonizációja, kedvezőtlen árak, a csökkenő fizetőképesség kereslet mind ide sorolható.

Maradjunk először a vállalaton belül. 1980-85 a Peremartoni Vegyipari Vállalat ígéretes korszaka volt: szerény, de biztos nyereséges környezetben a jelentős beruházások mellett. Igyekeztek megszabadulni a monopólium okozta hátrányoktól, veszélyektől és a műtrágya mellett új termékcsoportok gyártására rendezkedtek be. Elkészült a növényvédőszer-üzem, amely mai mércével mérve is szükséges és sikeres beruházás volt. Hasonlóképpen vélekedik a vezérigazgató az intermedier üzemből is. Az új paxitgyár, ipari robbanóanyag üzem rekonstrukciója - bár magyarázható, de - kudarc. Kapacitáskihasználása mindössze 27 százalékos. Az új gyár elkészült, az ipari robbanóanyag-kereslet viszont a mélypontra süllyedt. Sorrendben a negyedik beruházásuk a földgáz-energiára való áttérés, amely nagy hasznot nem hozott ugyan, de környezetvédelmi és technológiai szempontból elengedhetetlen.

Korszerű superfoszfát - de minek?

A Peremartoni Vegyipari Vállalatnál, mai szemmel nézve, a legnagyobb beruházási melléfogás vitathatatlanul a superfoszfát-granuláló építésként volt. Korszerű üzem, s a maga kategóriájában a legjobb minőségű termék. Ma már ez a kiváló minőség is inkább hátrány, a piac nem díjazza, hogy a superfoszfát granulát, könnyebben kezelhető, tárolható és a hasznosulása is igen jó. Nem díjazza, mert kevesebbet igényel és van olcsóbb is. Mindez azonban már nemcsak a Peremartoni Vegyipari Vállalat bűne. Egymástól független döntések és fejlesztések következménye, hogy amíg a dunántúli vállalat a szilárd foszforműtrágyázásra rendezkedett be, sőt, miközben a peremartoni superfoszfát üzem csak félkapacitással termel, évi 90 ezer tonna, ugyanilyen minőségű superfoszfát érkezik hazánkba a Szovjetunióból a magyar-szovjet agrókémiai egyezmény keretében, s ha mindezt még ki is bírta volna a gyár, akkor a Pénzügyminisztérium utólag és visszamenőleg érvényes adókövetése mindenképpen veszteségbe sodorta volna. Ez az utólag és visszamenőleg ható szabályozó önmagában 100 millió forintot vitt el tavaly.

Növekvő export - szerény fejlesztések

A Peremartoni Vegyipari Vállalatnál 1987 volt a fordulató év. A 20 éves folyamatos és növekvő eredmény után egyértelművé vált, hogy más irányba halad a gyár, mint a piaci kereslet. Hónapokra le kellett állítani üzemeket, vagy csak exportra szállítandó mennyiséget gyártottak. Mielőtt azonban mindebből az derülne ki, hogy a Peremartoni Vegyipari Vállalat gazdaságtalan és felesleges, szólni kell az erősségeiről is. Évente 200 ezer tonna hármas hatóanyagú

műtrágyát gyárt, olyan technológiával, amely lehetővé teszi, hogy a mezőgazdaság igényei szerint módosítsák az összetevők arányát. Ez a termék itthon és külföldön egyaránt kelendő. Növényvédőszerből az üzem nem tud eleget gyártani, emelkedik a kereslet intermedierből és gyógyszeripari segédanyagokból egyaránt. Mindebből eredően a megoldás kézenfekvő lenne - azt kell bővíteni, ami keresett, de a gyár pénzügyi egyensúlya napjainkban is borotvaélen nyugszik, a bankok függvénye a mindennapos üzemeltetés, a zavartalan alapanyag-ellátás éppen úgy, mint a szerény, de gazdagon fizető fejlesztés.

Ami az exportot illeti, jók az idei kilátások is, és az elmúlt évek növekedése tovább folytatódik. Tavaly egyébként 12,6 millió dollár értékben exportáltak. Az idén műtrágyát és növényvédőszerrel szállítanak az NSZK-ba, Ausztriába, Olaszországba, Spanyolországba, Angliába és Svédországba. Útnak indították a mintaszállítványt Japánba és Thaiföldre is. Tehát vannak fix pontjai a gyárnak, s a vezérigazgató szerint akadnak még tartalékok az ésszerűsítésben is.

Olcsóbb alapanyag

Minden területen keresik az olcsóbb műszaki megoldásokat, az önköltség csökkentése végett módosítják a superfoszfát-gyártási technológiát, és az idén először nem tékoznak foszforalapanyagot használnak. Kemény piaci munka eredményeként egy részét barterüzlettel szerzik be a Szovjetunióból.

A stabilitáshoz elengedhetetlen a további szerkezetmódosítás. A közeli Péti Nitrogénművek esetében is bebizonyosodott - amit a peremartoni tapasztalatok is igazolnak -, hogy egyedül a műtrágyagyártás ingatlalaj. Így a jelenlegi 75 százalékos arányt hosszabb távon legalább 50 százalékra kellene leszorítani. Ennek megfelelően a vegyipari vállalat legközelebbi terveiben a növényvédőszer-gyártás bővítése, a szénkéreg alapú növényvédő anyagok gyártása szerepel. Még az idén megkezdik a borkénművelés bővítését, és leállítják a hidroszulfid gazdaságtalan gyártását.

A gyár idei várható termelési értéke 2,7 milliárd forint lesz, nyeresége 40 millió, és az export meghaladja a 12 millió dollárt. Ezt a tervet fogadta el a vállalati tanács a megszorításokkal. A megvalósítás ez esetben nemcsak a peremartoniakon múlik. A számok a mércét is jelentik. Ha ezt sikerül „átugrani”, ismét stabilizálódna és a későbbiekben tovább fejlődhetne a gyár.

Barta Éva

Francia diploma magyar főiskolásoknak

Tudósítónktól:

A budapesti Külkereskedelmi Főiskola felveszi oktatási programjába a Párizsi Kereskedelmi és Iparkamara által szervezett francia nyelvű kereskedelmi és szakmai vizsgákra való felkészítést. Az erről szóló megállapodást március 13-án írta alá dr. Törzsök Éva, a Külkereskedelmi Főiskola főigazgatója, és Christian Vulliez, a Párizsi Kereskedelmi és Iparkamara oktatási igazgatója.

A megállapodás értelmében a Külkereskedelmi Főiskola végző francia szakosainak legjobbjai már 1989 júniusában lehetőséget kapnak arra, hogy a párizsi kamara előírásaiával összhangban a franciaországi, nemzetközileg is érvényes vizsgakövetelmények szerint francia szaknyelvi vizsgát tessenek.

Ezzel mintegy jogszítványt nyernek arra, hogy a megszerzett francia szaknyelvi diploma a világ valamennyi frankofon országában érvényes végzettségként legyen használható. A megállapodás azért is nagy jelentőségű lépés, mert az 1992-es közös piaci integráció folyamatához történő rugalmas felzárkózás egy formáját jelenti oktatási-szakmai téren.

A szocialista országok közül elsőként egy magyar felsőoktatási intézménnyel jött létre ilyen jellegű egyezmény. A párizsi kamara képviselői eszmecserét folytattak a Külkereskedelmi Főiskola vezetőivel arról is, hogy az együttműködés a közös nyelvvizsgáztatás programján túl még milyen területekre terjeszthető ki a tanári, szakemberi és hallgatói továbbképzésben.

Kísérlet az érdekek összehangolására

Műtrágyagyártók és -felhasználók eszmecsereje a kamarában

Mennyi ananászt tud termelni a magyar mezőgazdaság? E költői kérdéssel érzékelte a TVK képviselője, hogy nemcsak az ipar alkalmazkodó képességének vannak határai. A műtrágyagyártók és -felhasználók eltérő érdekeit a vegyipari és a mezőgazdasági tagozat együttes ülésén próbálta összehangolni Kelényi Gábor kamarai főtítkárhelyettes. Az első lépést sikerült megtenni: tisztázódott, hogy miben nem értenek egyet az ellenérdekű felek. Az igazságos döntéshez, az árhivatal illetékesének szavaival élve „a kádi bölcsességére lenne szükség”, aminek híján a főhatóságok jelen levő szakemberei többségükben inkább nem nyilvánítottak véleményt a tagvállalatok közötti vitában. Pedig a vizsály magvait maguk hintették el.

Mint Kisgergely Lajos, a vegyipari tagozat elnöke (március végéig a Péti Nitrogénművek vezérigazgatója) elmondta, ma rossz befektetés a műtrágyagyártás, s immár a TVK-nak is veszteséget hoz, holott a Tisza menti nagyvállalat igazán nem vádolható monokulturális termelési szerkezettel. Nem utolsósorban a piaci viszonyok érvényesülését akadályozó állami beavatkozás miatt alakult ez így. E beavatkozásra példa, hogy 1981 óta egészen mostanáig a gyártók nem emelhetik a termelői árat - holott csak az utóbbi két évben 25 százalékkal drágult például a foszfátalapanyag. A piaci árviszonyok következetes érvényesítése nem sértené a mezőgazdaság érdekeit. Csak annak a tarthatatlan állapotnak vetne véget, hogy nem az állam, hanem a hazai műtrágyagyártók dotálják a mezőgazdaságot a mesterségesen alacsony termelői műtrágyaárakkal.

A gyártók azt a - világon egyedülálló - árképzési gyakorlatot is kifogásolták, amely ugyanannyi hatóanyagra vetítve több támogatásban részesíti a tőkés importból származó foszforműtrágyát, mint a hazai fajtát. (Igaz, ez utóbbi csak tárolási, kijuttatási veszteséggel használható, a tápanyag kevésbé hasznosul, mint az import monoammónium-foszfátból készíthető folyékony műtrágya.) Azt sem vették jónéven, hogy üzleti döntéseiket a hatóságok felülbírálták, a TVK-nak például már lekötött export-üzleteit kellett visszamondania, állítólagos mezőgazdasági igényekre hivatkozva. Majd miután kiderült, hogy az agrárszektor túlbiztosította magát, a gyár már csak elköttyavetyélni tudta eredeti vetőinek a műtrágyát.

Amilyen ütemben csak lehet, kivonulunk a műtrágyagyártásból - „nyugtatta meg” az agrárszakembereket Szalay László, a Tiszamenti Vegyiművek vezérigazgatója. Idén 580 ezer tonnáról 400 ezerre csökken a TVM foszforműtrágya gyártása, ennél gyorsabb iram nem

lenne célszerű - mondta, a mezőgazdaság segítségét kérve e fokozatossághoz. Az agrárszakembereknek ugyanis - Keszthelyi Istvánnak, a HAGE képviselőjének szavaival élve - az a véleményük, hogy „az ipar nem érti, vagy nem akarja megérteni a mezőgazdaságot. A mezőgazdaságban felnőtt egy új generáció, egyedülálló méretű nagyüzemek jöttek létre, új technológiák, új vetőmagvak terjedtek el, olyan mezőgazdaság fejlődött ki, amire büszke lehet az ország. Olyan pontra jutottunk, amikor a magyar mezőépgyártással együtt a magyar műtrágyagyártás is a mezőgazdaság visszahúzó erejévé, a nagyobb hozamok gátjává vált.”

Az agrárszektor azt kifogásolja, hogy az ipar nem a kívánt összetételben és választékban szállítja számára a műtrágyát.

„A hazai műtrágyagyártás fejlesztése az elmúlt 10 évben a monoműtrágyák gyártása területén - az igények kielégítésére, vagyis a műtrágya-ammónium- és ammónitrát-nitrogénhatóanyagú műtrágyagyártás, illetve az összetett műtrágyagyártás fejlesztése helyett - a legkedvezőtlenebb karbamid hatóanyag gyártókapacitás bővítésére irányult, továbbá az alacsony hatóanyag-tartalmú, por-szuperfoszfát granulálására. (Peremarton; körülbelül 300 millió forint)... Ezt követően a folyékony, illetve szuszpenziós műtrágya felhasználása valóságos kényszerpálya... (Részlet a Tolna megyei állami gazdaságok szakszolgálati állomásának a gazdasági kamarához eljuttatott december 16-i állásfoglalásából.)

Az ipar azzal érvel, hogy az állam tette - a MÉM sugalmazására - mesterségesen olcsóvá a folyékony műtrágyázást az import említett dotálásával, miközben a hazai műtrágyákat csak itthon fitymálják, a világpiacon kereset-

Újrateremteni az európai gazdálkodási tradíciókat...

(Folytatás az 1. oldalról)

A forgalmi rendszer jelenti a gazdaság vérkeringését. A hatékonyságnak az eszközhatékonyságnál és a munkatermelékenységénél erősebb összetevője az egyes gazdasági fázisok közötti forgásoknak a sebessége. A kooperációs kapcsolatok átrendeződéséhez először a forgalmi szféra gátjait kell lebontani, gyors változásokat innen indulva lehet elérni. A kereskedelmi lehetőségeket ki kell vonni a „vállalati korlátoltságából”, s vállalati jogból üleztehet köztől joggá kell tenni. A másik feltétel a magánkereskedelmi tevékenység alapvető kiterjesztése.

Gyökeres változásokra van szükség a mezőgazdaságban is, ahol mára két szélsőséges, lehetőségeit felélt üzemeltetés és munkaszervezet az jellemző: a családi gazdaságoké és az ipari nagyvállalati rendszerben működő mezőgazdasági vállalatoké. A változást mindkét oldalról el kell indítani, a földbirtoklasi monopó-

Az SZDSZ rövid távú gazdasági programját Tardos Márton vázolta a közgyűlésen. Mint mondta, a többpárt-rendszerre való átmenet időszakában az SZDSZ a mainál sokkal szabadabb piac megteremtésével, a meglévő társasági törvényen és a készülő átalakulási törvényen túlmenő tulajdonosi reformmal, a költségvetési kiadásoknak - mégpedig nem a lakosság és a gazdálkodók terheit tovább növelő - csökkentésével lehetségesnek tartja, hogy meginduljon a gazdaság szerkezeti átalakulása, új, hatékony tevékenységek jöhetnek létre, s mindeközben a lakosságot a kedvezőtlen mellékhatások csak mérsékelten sújtják.

Út alapkövetelményt fogalmazott meg. Ezek: a denacionalizálás. A magántulaj-

lalomok (és ebből fakadó kötelezettségek) földelődésével s a magánvállalkozóknak biztosítandó minden vállalati jogosítvánnyal. A programtervezet és szövetkezeteknek és az állami gazdaságoknak nem feltétlenül a felosztását javasolja, hanem fokozatos átalakításukat, vállalkozásszervező pénzügyi intézkedéseket.

Az SZDSZ tagjainak többsége elveti a harmadik út lehetőségét, s így elutasítja a KGST-ben uralkodó természetes és parancsgazdálkodási tradíciókat is. Ennek ellenére nem javasolják a KGST-ből való kilépést, mert Magyarország nem mondhat le a szomszédai piacán neki jutó előnyökről. A KGST-kereskedelmi módszereit azonban át kell alakítani, például az érintett vállalatok versenyzetetésével, a kontingensek kiürítésével. Ehhez először át kell térni a konvertibilis valutában való kereskedelemre. Egyidejűleg a lakossági forgalomban célszerű az adminisztratív és vámkorlátok drasztikus csökkentése.

L.F.

don megerősítése. Világos állásfoglalás a szerkezetváltás és a KGST-hez való viszony ügyében (a válságáztatoknál leállítás és drága szállítás helyett a működés ésszerű kereteinek kialakítása, a válságos helyzetbe került feldolgozóiparban a termékértékesítés feltételeinek megteremtése, szakítás a torz hatású általános pénzügyi szigorral.) A költségvetési deficit leszorítása (a lakossági ártámogatások befagyasztásával és a vállalati szféra túlterhelése nélkül, a nagy állami beruházások leállításával, s az így felszabaduló közpénzek közvetlen országgyűlési felügyelet alá helyezésével). Végül a lakosság leginkább veszélyeztetett rétegeinek védelmére szociális védelmi program kidolgozása és társadalmi ellenőrzésének megvalósítása.

tek, eladhatók. Szalay László javaslata szerint az lenne kívánatos, ha a poralaki foszforműtrágyával járó többletköltség elviselése megérné a mezőgazdaságnak - vagyis, ha ez a valóban kisebb használati értékű műtrágyafelhasználás, olcsóbb lenne, mint a folyékony műtrágyázásra alkalmas, ámde tőkés importból származó monoammónium-foszfát.

Ez utóbbi importtermék ártámogatását mind a Tervhivatal, mind az Árhivatal „távtlatilag” le kívánja építeni. Az elavult superfoszfátot iránt azonban nem fog élni a kereslet - vélte az Árhivatali képviselő Csepely Lajos. Amikor a hármas superfoszfátot (TSP) is kinnálták a mezőgazdaságnak - mondta -

„Termőtalajaink számottevő hányada foszforban és káliumban kellően feltöltődött... ezeken a területeken 1-3 éven keresztül akár ki is lehetne iktatni a foszfor- és kálium-műtrágyák használatát. Ebből a magyar műtrágyaipar vezetői két következtetést vonnak le:

- számítani kell arra, hogy felgyorsul a hazai foszforműtrágya-felhasználás évek óta tartó csökkenése, és ez továbbra is a magyar műtrágyaipar termékeit érinti;

- megkérdőjelezhető a szuszpenziós műtrágyázás gyakran hangoztatott azon előnye, hogy „táblamélységig” pontosan be lehet állítani a kijuttatott hatóanyagok optimális arányát. Miért szükséges minden műtrágyázásnál százalékos pontossággal adagolni a foszfor hatóanyagot, amikor esetleg évekig nincs is rá szükség? (A Magyar Vegyipari Egyesülés január 25-i levele az ipari miniszterhez.)

a dupla ár ellenére szívesebben vették, mint a kisebb hatóanyag-tartalmú superfoszfátot. Amely egyébként az elhangzottak szerint már ma is 35-40 százalékkal olcsóbb a monoammónium foszfátnál, mégsem szívesen veszi a mezőgazdaság.

Ha a termelők és a felhasználók az ellentétes érdekek és egymásra utaltságuk eredőjeként meg is tudnának egyezni, megállapodásukhoz partnerként meg kell nyerniük a főhatóságokat is. Kívánatos ugyanakkor, hogy ebbe a folyamatba a főhatóságok közvetlenül ne avatkozzanak bele, de az már nem lenne helyes, ha a részben általuk okozott helyzetet nem segítenék megoldani - foglalta össze a vitát Kelényi Gábor. Számos kérdés vár tisztázásra. Így például ki kellene számolni, hogyan hatna a műtrágyák - és ebből eredően a mezőgazdasági-élelmiszeripari termékek - árszínvonalára az importárak következetes érvényesítése. Műtrágya-áremelést nem fogadna el a tárca - sietett leszögezni Csepely Lajos. A versenysemleges támogatással viszont egyetért az Árhivatal. (Ebben az esetben a folyékony műtrágya drágulna.) Ez talán a jövő évi ártérve férhet bele - hangzott el.

Mi lehet tehát a megoldás? Kelényi Gábor összefoglalója szerint az elhangzott vélemények alapján 1989-re gyakorlatilag semmi. Az azonban világossá vált, hogy a jövő útja az olyan piaci viszonyok kialakítása lehet, amelyek esetén a piaci szempontból reális ipari áremelés az élelmiszer-gazdaságban is érvényesülhet. Ehhez, persze, olyan bérreformra lenne szükség, amely lehetővé teszi, hogy mindezt a fogyasztók is elviseljék...

Sz. G.

A SZOT és a GÉSZ megállapodása

Az első számú gazdasági vezetők szakszervezeti tagságának kérdéséről tárgyalt Csikós Pál, a SZOT titkára, valamint Bihari István és Erdei István, a Gazdasági Vezetők Érdekvédelmi Szervezete (GÉSZ) intéző bizottságának elnöke, illetve helyettese a múlt hét végén. A két szervezet képviselői megállapodtak és javasolják, hogy az érintett gazdasági vezetők egyéni döntés alapján szakszervezeti jogfolytonosságuk fenntartására tagfenntartói díjat fizethetnek. A javaslat szerint a tagfenntartói díj mértéke havi 100 forint, vagy a gazdasági vezetők mindenkoros tagdíj-fizetés alapján a szakszervezetek 0,1 százaléka. A GÉSZ ezt a jogfolytonossági tagdíjat jelképesnek tartja, és ezért lemond a szakszervezeti juttatásokról. Kívételt képez az üdültetés, ennek üzleti alapon való megoldásáról a két szervezet további tárgyalásokat folytat. (MGK)